

VISIE OF VIRUS? GELUKKIG HEBBEN WIJ EEN KEUZE!

*'We humans have a systematic tendency to avoid accountability for our own decisions. That's why so many feedback loops are missing'*¹

Op welke datum viel Earth Overshoot Day in 2020? Dat was op 22 augustus en dat is ruim drie weken later dan de jaren daarvoor. Op zich is dat goed nieuws. Earth Overshoot Day is de datum waarop de mensheid alle natuurlijke grondstoffen heeft gebruikt die de aarde in een jaar kan produceren. In 2019 was dat nog op 29 juli. Dat het dit jaar wat langer duurde, komt vooral door een langere CO₂-voetafdruk en een lager verbruik van bosproducten.

We kennen allemaal de reden van deze trendbreuk. Corona zorgt ervoor dat we minder vliegen, anders eten en elkaar online ontmoeten. Dat leidt tot een vertraging in het verbruik van de grondstoffen. Maar hoe gaat dat verder na het uitrollen van het vaccin? Het zou mij niet verbazen als we weer teruggaan naar de lijn waar we de afgelopen jaren op zaten.

Het gesprek over corona en duurzaamheid gaat vooral over aanpassingen op korte termijn. Maar het

langeretermijnvraagstuk is interessanter. Dat begint ermee dat in gezonde ecosystemen virussen een cruciale rol vervullen.

Een belangrijk uitgangspunt in systeemdenken is dat naast versterkende feedbacklussen ook altijd corrigerende feedbacklussen nodig zijn. Immers, een systeem met een ongecontroleerde versterkende feedbacklus zal zichzelf uiteindelijk vernietigen.

In de natuur vervullen virussen de rol van een corrigerende feedbacklus. Myxomatose, een vaak dodelijke ziekte bij

konijnen, wordt veroorzaakt door een virus en heeft vooral kans indien een konijnenpopulatie sterk toeneemt. Virussen komen voor in vrijwel elk ecosysteem op aarde. Zelfs bacteriepopulaties worden in toom gehouden door virussen.

Corrigerende feedbacklussen zijn dus cruciaal in samenlevingen, maar wij mensen richten ons liever op economische groei, vooruitgang en andere versterkende feedbacklussen. Op langere termijn kan het niet anders dan dat dit anders moet. De grote vraag is of wij zelf corrigerende feedbacklussen omarmen of dat de natuur dat voor ons doet. Visie of virus? Ik ben voor de eerste keuze. Mede omdat een visie op corrigerende feedbacklussen gaat over bijvoorbeeld educatie voor vrouwen, waarbij blijkt dat zij dan later en minder kinderen krijgen, het delen van welvaart en een 'economie van genoeg' door een verschuiving naar welzijn in plaats van welvaart. Als we willen, kan het!

Lees onder meer het boek *Drawdown* met 100 maatregelen om de klimaatontwrichting te keren. Of bekijk de video van statisticus Hans Rosling, die de link tussen inkomen, ontwikkeling en welvaart belicht: www.youtube.com/watch?v=YpKbO6O3O3M. Juist van bestuurders en toezichhouders mag verwacht worden dat ze niet alleen met de korte termijn bezig zijn, maar ook een visie ontwikkelen op de langere termijn. Laten we dat debat opzoeken, want wij kunnen slimmer zijn dan konijnen. Laten we dat bewijzen met elkaar!

1. Citaat van systeemdenker Donella Meadows: *Leverage Points: Places to Intervene in a System - The Donella Meadows Project*.

André Nijhof is hoogleraar Sustainable Business & Stewardship aan Nyenrode Business Universiteit.

